

ONLINE-STARTBIJEENKOMST 'AAN DE SLAG MET LOKALE HITTEPLANNEN'

Provincie Utrecht, maandag 12 april 2021

Introductie

Door: [Madeleen Helmer; Klimaatverbond Nederland](#)

De provincie Utrecht heeft de ambitie dat in 2023 alle 26 gemeenten een lokaal hitteplan hebben. Deze lokale hitteplannen zijn gebaseerd op het nationale hitteplan. Het doel van een lokaal hitteplan is om een lokaal netwerk op te zetten van gemeente, GGD regio Utrecht (GGDrU), eerstelijnszorgorganisaties en welzijnsorganisaties die kwetsbare groepen ondersteunen tijdens een hittegolf. Hierdoor kunnen tijdig maatregelen genomen worden om de negatieve impact van hitte op de gezondheid te verkleinen.

Panelgesprek met enkele Utrechtse gemeenten over de ontwikkeling van lokale hitteplannen

Door: [Madeleen Helmer; Klimaatverbond Nederland](#)

Gemeente Utrecht

Door: [Jeanet Hekhuis; Gemeente Utrecht](#)

Gemeente Utrecht heeft een lokaal hitteplan opgesteld met een focus op de procedurele gang van zaken bij een aangekondigde hitte. Het plan is vorig jaar proefgedraaid en geëvalueerd. Hieruit kwam o.a. dat we er meer partijen bij zouden willen betrekken.

Gemeente Rhenen

Door: [Klaas Eijkelkamp; Gemeente Rhenen](#)

De ambitie van gemeente Rhenen is om in 2026 80% van de inwoners bewust te hebben gemaakt van weersextremen. Een belangrijke vraag daarbij is hoe de meest kwetsbare inwoners kunnen worden bereikt. Voor de gemeente Rhenen is het lokaal hitteplan met name een communicatieplan. Bij de ontwikkeling ervan willen we ook het sociaal domein betrekken. Dat staat echter nog in de kinderschoenen.

Gemeente Nieuwegein

Door: [Laurens van Miltenburg; gemeente Nieuwegein](#)

Hittestress is één van de belangrijkste thema's binnen klimaatadaptatie. Klimaatadaptatie wordt echter met name getrokken door het ruimtelijk/openbaar domein. Met hittestress zijn deze collega's minder bekend. Daarbij komt dat iedereen het heel druk heeft. Per 1 mei komt er echter een nieuwe collega bij voor het sociaal domein (gezondheid en leefomgeving), die zich o.a. met hitteadaptatie zal bezighouden.

Welke gemeenten hebben nog meer iemand werkzaam op klimaat/hitteadaptatie?

- **Gemeente Vijfheerenlanden:** Bij gemeente Vijfheerenlanden is het sociaal domein juist veel bij het thema duurzaamheid betrokken. Het sociaal domein en ruimtelijk domein zijn samen het gesprek aangegaan. Ze streven hetzelfde na en kunnen elkaar versterken. Een voorbeeld is dat meer groen helpt om hitte tegen te gaan, maar ook positief werkt voor de sociale cohesie, én goed is voor de luchtkwaliteit. Hiervoor worden budgetten gecombineerd.
- **Gemeente Amersfoort:** Ook bij gemeente Amersfoort hebben het sociaal domein en ruimtelijk domein elkaar gevonden. Wel is het zo dat het sociaal domein andere

prioriteiten heeft. Maar we kunnen elkaar zeker vinden als het gaat om leefomgeving en gezondheid.

- **Gemeente Veenendaal:** Het sociaal domein is erg druk. Het ruimtelijk domein probeert juist hard te trekken aan het sociaal/gezondheidsdomein. Voor hitte richt de gemeente zich met name op vergroening. Ook proberen ze het thema op het vizier van de wethouder te krijgen.
- **Gemeente De Ronde Venen:** Binnen deze gemeente neemt het sociaal domein het voortouw m.b.t. hitteadaptatie. Maar vanwege de drukte wordt dit thema niet dit jaar al opgepakt. De samenwerking met het ruimtelijk domein is goed.

Presentatie GGDrU Utrecht over hitte en gezondheid: wie is kwetsbaar voor hittestress en waarom?

Door: Fedor Gassner; GGDrU Regio Utrecht

Vragen en opmerkingen:

- **Gemeente Amersfoort:** Wat is de bron van de sterftcijfers die in de presentatie worden genoemd? Antwoord: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/32/hogere-sterfte-tijdens-recente-hittegolf>. Zie ook deze website van WHO over hitte en gezondheid: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-heat-and-health>.
- **Veiligheidsregio Utrecht:** Het aantal sterfgetallen is één ding, de belastbaarheid van de zorg is twee.
- **Gemeente Rhenen:** wetenschappelijk artikel uit 2008 over oversterfte in de zomer van 2003: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1631069107003770>
- **Provincie Utrecht:** interessant artikel van de CBS van 2020 over oversterfte vanwege hitte: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/34/iets-hogere-sterfte-in-warme-week>
- **Klimaatverbond Nederland:** <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/35/tijdens-hittegolf-vooral-meer-sterfte-in-langdurige-zorg>
- **Gemeente Nieuwegein:** waar komen de cijfers over eenzame ouderen vandaan? Antwoord: [RIVM gezondheidsmonitor 2016](#)
- **Klimaatverbond Nederland:** <https://klimaatadaptatienederland.nl/actueel/actueel/nieuws/2020/hitte-eenzaamheidskaart/>

Presentatie van de GGDrU Utrecht over het maken van lokale hitteplannen

Door: Maaïke van Zijverden; GGDrU Regio Utrecht

Vragen en opmerkingen:

- **Gemeente Nieuwegein:** De indeling in regio's is voor onze gemeente niet logisch. Wij zijn meer gericht op samenwerking met de Lekstroomgemeenten. Antwoord: De indeling kan aangepast worden.
- **Gemeente Amersfoort:** Hoeveel gemeenten zijn aangehaakt? Antwoord: 15 van de 26. Kortom, nog lang niet iedereen is aangehaakt. De ambitie is dat in 3 jaar tijd alle 26 gemeenten een lokaal hitteplan hebben. Hierin is provincie Utrecht uniek.
- **Gemeente Nieuwegein:** Voor de sociale hittekaart kan het bestand van Inkoop van het sociaal domein gebruikt worden.

Deelsessie 1: Eigenaarschap van het lokaal hitteplan

Door: Gemeente Utrechtse Heuvelrug; gemeente Nieuwegein; gemeente Houten; Veiligheidsregio Utrecht; Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden; Provincie Utrecht

Stelling: Het gezondheidsdomein zou eigenaar moeten zijn van het lokaal hitteplan.

- **Gemeente Nieuwegein:** Een logische keuze, want wij hebben korte lijnen met de organisaties die zich richten op kwetsbare mensen. Wij hadden deze rol tijdens een hittegolf echter nog niet op het vizier. Het stappenplan is goed, alleen de clusterindeling is onlogisch voor ons.

Waar verwacht je dat het lokaal hitteplan andere problemen in het sociaal domein zou kunnen helpen?

- **Gemeente Nieuwegein:** Eenzaamheid draagt bij aan sterfte door hittestress. Maar wat nog niet gebeurt, is de betrokkenheid vanuit de wijk voor kwetsbare mensen te mobiliseren voor duurzaamheid.
Het hebben van sociale netwerken is van grote invloed (50%) op je gezondheid. In Nieuwegein zijn we ons bewust van het belang om samen te werken (sociaal en fysiek domein), maar in de waan van de dag wordt dit niet altijd in de praktijk gebracht.
- **Utrechtse heuvelrug:** In het kader van de omgevingsvisie weten we elkaar van het sociaal en ruimtelijk domein beter te vinden (gezonde leefomgeving). Hoewel de lijntjes zijn gelegd, kan de samenwerking nog wel meer invulling krijgen.
- **Provincie Utrecht:** We willen de verbinding leggen tussen het ruimtelijk en sociaal domein. Partijen vanuit meerdere thema's zouden betrokken moeten zijn, zoals de gezonde leefomgeving. We streven dezelfde doelstelling na. We moeten hierin investeren. Elkaar bewust opzoeken. Dit is een proces van kleine stapjes – het gaat niet in één keer.

Kunnen we deze zomer al een basis-hitteplan al hebben?

- **Gemeente Nieuwegein:** Dat moet lukken, mits je de goede contacten al hebt, en mits er een basisplan is. Corona is nu de grootste drempel (bijv.: de beperking op het inzetten van vrijwilligers).

Sociale hittekaart: Zitten we met deze aanpak op de goede route?

- **Gemeente Nieuwegein:** Hoever mag de gemeente gaan met zich te bemoeien met bewoners? Mag je initiatieven zelf ontplooiën?
Antwoord: Je hoeft de initiatieven niet zelf te ontplooiën, die ontstaan of ontstaan niet. Je kunt ze wel inspireren door ze hele concrete informatie te geven, en voorbeelden van wat iemand zou kunnen doen. Daarmee activeer je ze.
- **Veiligheidsregio Utrecht:** Mensen denken vaak te groot, en komen daardoor moeilijker in actie. Het helpt om concrete, kleine ideeën aan te reiken.

Relatie waterschap met lokaal hitteplan

- **Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden:** Voor ons is het lokaal hitteplan nét te operationeel, maar groenstructuren en de link met het sociale domein is ook voor ons uitermate belangrijk. We willen de buitenruimte op een gezonde manier inrichten. Daarin zijn we zoekende, en nemen zeker contact op met de gemeente.

Deelsessie 2:

Door: [Gemeente Woerden](#); [gemeente Oudewater](#); [gemeente Utrecht](#); [gemeente Den Haag](#); [Arcadis](#); [Netwerk Water & Klimaat](#)

- Alle deelnemers zijn het ermee eens dat de hitteplannen vanuit gezondheid getrokken moeten worden. Dit moet wel in afstemming met andere collega's, zoals van klimaat of van het ruimtelijk domein.
- **Gemeente Woerden en Oudewater:** Er zijn meerdere verbindingen te maken met andere domeinen.
- Bij de **gemeente Utrecht** wordt het hitteplan door afdeling gezondheid gedaan; er is een goede link met gezonde leefomgeving.
- **Gemeente Woerden:** Tot nu toe zijn vooral de fysieke problemen/maatregelen in beeld, zoals hittekaarten en koelteplekken. De verbinding tussen gezondheid en hittestress wordt nog te weinig gemaakt.
- **Gemeente Utrecht:** Het is juist belangrijk om de combinatie te maken tussen gezondheid en ruimte. Dat betekent dat niet alleen hitteplannen uitgewerkt moeten worden maar ook maatregelen genomen moeten worden op Gebied en Gebouw.
- Er is weinig capaciteit bij gemeenten.
- Er zijn grote verschillen tussen gemeenten hoever zij al zijn met de uitwerking van lokale hitteplannen.
- Het **Netwerk Water & Klimaat** biedt aan om gemeenten aan te sporen een lokaal hitteplan te maken, en wil bij de uitwerkings-/clustersessies van lokale hitteplannen aanwezig zijn.
- We moeten laten zien dat het uitwerken van een hitteplan eenvoudig gedaan kan worden. Goede voorbeelden zouden hierbij helpen.
- **Arcadis:** Een gemeente heeft de rol om te faciliteren, te sturen, en duidelijke afspraken te maken ten tijde van een hittegolf. Uiteindelijk moeten andere organisaties de oproep doen en naar burgers en andere partijen communiceren wat er gedaan moet worden. Een goede rolverdeling tussen gemeenten en organisaties is daarom belangrijk.
- **Gemeente Woerden en Oudewater:** Sommige gemeenten zijn nog best kritisch. Het is niet duidelijk hoeveel capaciteit nodig is om een hitteplan uit te werken. Welke informatie staat uiteindelijk in het hitteplan? Hoeveel tijd kost het om het plan uit te werken?
- Een stappenplan zou gemeenten kunnen helpen. Ook een "voorbeeldpakket" van zaken/documenten die een gemeente bij elkaar moet zoeken om te kunnen starten, zou helpen.
- Gemeenten vragen naar ondersteuning bij het 'meekrijgen' van collega's uit het sociaal en gezondheidsdomein.

Deelsessie 3:

Door: [Gemeente Soest](#), [gemeente Amersfoort](#), [gemeente Bunschoten](#), [Stichting CAS](#)

- **Stichting CAS:** Wil zich graag inzetten om gemeenten te betrekken bij de clusterbijeenkomsten. **Platform Water Vallei en Eem** en **Platform Water en Klimaat** kunnen daarbij helpen. Hoewel lokale hitteplannen als zodanig niet een ambitie van

Stichting CAS zijn, zou het in kaart brengen van kwetsbaarheden een passende rol voor de stichting kunnen zijn.

- Voorstel om de Hogeschool van Amsterdam (HvA) te betrekken bij het vervolg (clusterbijeenkomsten).
- Het is belangrijk om aansluiting te zoeken bij bestaande initiatieven.
- **Gemeente Soest** verspreidt al de berichten van de GGDrU over het Nationaal Hitteplan. De gemeente heeft een Signaalpunt Eenzaamheid, dat nuttig kan zijn bij het opstellen van een lokaal hitteplan
- **Gemeente Amersfoort** benadrukt het belang van een integrale benadering van het lokale hitteplan volgens Gebied-Gebouw-Gedrag (Gezondheid). Dat is ook de aanpak van de gemeente.
- **Gemeente Amersfoort:** Het is belangrijk woningcorporaties te betrekken bij de lokale hitteplannen, vooral voor oudere huizen met mindere hitte-isolatie / aanpassingen.
- **Gemeente Bunschoten:** Het is intern nog wat zoeken naar samenwerking en capaciteit voor lokale hitteplannen. Een meekoppelkans zou kunnen zijn om aan te haken bij de energiecoaches. Zij zijn lokaal al heel betrokken. Ook is er een rol voor het Platform Water Vallei en Eem.

Deelsessie 4:

Door: [Gemeente Veenendaal](#), [gemeente De Ronde Venen](#), [gemeente Rhenen](#), [Gemeente Vijfheerenlanden](#), [gemeente Stichtse Vecht](#), [provincie Gelderland](#), [Platform Water Vallei en Eem](#)

Stand van zaken lokaal hitteplan

- Alle gemeenten in de sessie zijn al begonnen of hebben de ambitie om te starten met het lokaal hitteplan.
- Het advies is om de opgave behapbaar te houden door niet meteen een alomvattend lokaal hitteplan te willen opstellen. Begin met opschrijven wat je al hebt.

Hoe kun je samen optrekken en hoe kun je het sociaal domein betrekken?

- Het fysieke domein geeft aan dat het sociale domein te druk is. Dit wordt bevestigd door het sociaal domein. Het sociaal domein mag vaak geen nieuwe onderwerpen oppakken.
- Hoe kun je aansluiten bij wat er al loopt in het sociaal domein? Kun je aansluiten bij de preventieakkoorden of bijvoorbeeld de inclusieve stad? Zoek aanknopingspunten bij thema's om mee te beginnen. Breng focus aan, begin klein.
- Geopperd wordt om invloed uit te oefenen via de GGDrU en/of de Provincie. Ook agenderen bij bestuurders kan helpen meer prioriteit te geven aan het (gezamenlijk) ontwikkelen van een lokaal hitteplan.
- Platform Water Vallei en Eem kan functioneren als podium voor dit onderwerp.

‘Temperatuurmeting’: plenaire terugkoppeling uit de deelsessies

- Het opstellen van een basis lokaal hitteplan is haalbaar deze zomer.
- De sociale hittekaart wordt gezien als een geschikte aanvliegroete.
- Er wordt veel verwacht van de samenwerking tussen fysiek en sociaal domein.
- Er is een grote diversiteit aan snelheden. Sommige gemeenten zijn al een heel eind op weg, hebben hun lokale hitteplan al proefgedraaid. Anderen hebben alleen nog een ambitie, en staan nog aan de start.
- Het is handig om een voorbeeldpakket te hebben, zodat duidelijk is wat voor informatie moet worden meegenomen.
- De gemeente is aan zet voor het opstellen van het lokaal hitteplan. Daarna zijn de organisaties aan zet om te communiceren met voor hitte kwetsbare mensen.
- Er is enthousiasme om mee te doen; bij meerdere gemeenten zijn het fysiek en sociaal domein aan boord. Maar de integrale benadering is niet makkelijk, vanwege de volle agenda’s van met name het sociaal domein en vanwege corona. Wellicht kunnen de Provincie en/of de GGDrU het belang nog eens aankaarten bij de gemeenten.
- Aansluiten bij bestaande agenda’s (‘opplussen’), kan een manier zijn om de extra werklast te beperken.

Benoemen van vervolgstappen en afsluiting.

- In de loop van mei en juni zullen de clusterbijeenkomsten georganiseerd worden.
- Het verzoek aan iedereen is om missende collega’s op te roepen ook deel te nemen aan de clusterbijeenkomst. Daarbij wordt aangemoedigd binnen de gemeentelijke organisatie een integrale aanpak vanuit het fysieke en het sociale domein na te streven.
- Er komen ook nog bijeenkomsten over hitte en gebouw, en de buitenruimte.

Het is belangrijk om de verbinding te leggen met je bestuur, zodat je extra steun van bovenaf krijgt voor het lokaal hitteplan